

บทบาทของกรมพัฒนาที่ดิน ในการบริหารจัดการน้ำ

โดย นางสาวเสาวนีย์ ประจันศรี
รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ
ด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน

ประเด็นนำเสนอ

บทบาท และอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน

ประเภทโครงการบริหารจัดการน้ำ

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

บทบาทภารกิจ และอำนาจหน้าที่

- ๑. ดำเนินงานตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาที่ดิน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- ๒. กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน การกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ๓. พัฒนาการอนุรักษ์ดินและน้ำ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเกษตรในไร่นา การปรับปรุงบำรุงดิน การผลิตและใช้เทคโนโลยีชีวภาพทางดิน
- ๔. ให้บริการวิเคราะห์และตรวจสอบดิน น้ำ พืช ปุ๋ย
- ๕. ผลิตแผนที่ภาพถ่าย จัดทำสำมะโนที่ดิน และพัฒนาระบบแผนที่ฐาน
- ๖. ถ่ายทอดผลการศึกษา วิจัย และให้บริการด้านการพัฒนาที่ดิน สร้างเครือข่ายหมอดินอาสา และกลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็ง
- ๗. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ประเภทโครงการบริหารจัดการน้ำ

โครงการแหล่งน้ำ
เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน

โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นา
นอกเขตชลประทาน

โครงการก่อสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อ
การอนุรักษ์ดินและน้ำ(โครงการ
ไทยนิยมยั่งยืน

โครงการแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

เป้าหมายโครงการ เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีคำร้องขอรับการสนับสนุนจาก อบท.(อบต./อบจ./เทศบาล) / เกษตรกร มีศักยภาพในการก่อสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ภายใต้ขอบเขตพื้นที่เขตพัฒนาที่ดิน แบ่งเป็น 2 ส่วน

งานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

งานพัฒนาแหล่งน้ำนอกเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

ลักษณะงาน 2 ประเภท

1. งานพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ได้แก่ สระเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำ การขุดลอกหนองน้ำ คลอง ลำห้วย และฝายต้นน้ำ

2. งานปรับปรุงพื้นที่และจัดทำระบบส่งน้ำในไร่นา ได้แก่ คลองส่งน้ำในไร่นา และ ระบบท่อส่งน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินงาน

(ต้นทาง – กลางทาง – ปลายทาง)

ต้นทาง

- (1) สำรวจความต้องการแหล่งน้ำ จากคำขอ/คำร้อง โดยคัดเลือกพื้นที่ทำการเกษตรที่ประสบปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินรูปแบบต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรในพื้นที่ อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่งต่อปี
- (2) เตรียมข้อมูลก่อนดำเนินการ ศึกษาและวางโครงการ เจ้าหน้าที่จะเข้าสำรวจข้อมูลสภาพพื้นที่เขตพัฒนาที่ดิน ที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพดิน น้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร
- (3) การวิเคราะห์ ปัญหา เจ้าหน้าที่จะร่วมกับเกษตรกรวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ เพื่อกำหนดเป็น แผนงานในการจัดทำคำขอตั้งงบประมาณ
- 4) ได้รับการพิจารณาอนุมัติ งบประมาณ และดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างการก่อสร้างแหล่งน้ำตามขั้นตอน

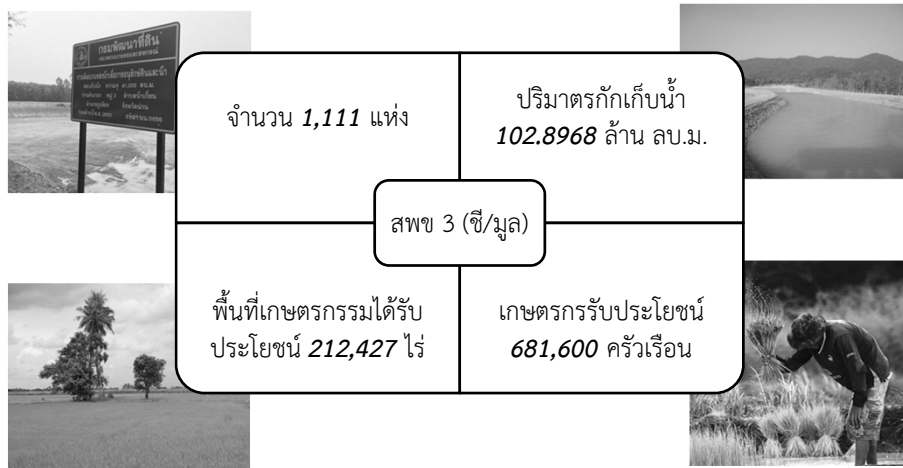
กลางทาง

- (1) ดำเนินการก่อสร้างงานด้านแหล่งน้ำตามแผนปฏิบัติงาน-แผนการใช้จ่าย งบประมาณ
- (2) ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงาน เป็นรายสัปดาห์ และ รายเดือน

ปลายทาง

- (1) ประเมินผลการดำเนินงานโครงการในด้านต่างๆ
- (2) ให้คำแนะนำ กับเกษตรกรผู้ใช้น้ำในชุมชน
- (3) เมื่อก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่งมอบงานแหล่งน้ำ ถ่ายโอนภารกิจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดูแลบำรุงรักษา ต่อไป

ผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ปี 2524 - 2561

แผนงาน ปีงบประมาณ 2562

ลุ่มน้ำ	จังหวัด	ผลงาน และแผนงาน (จำนวน : แห่ง)		
		ผลงาน ปี 2524-2560	แผนงาน 2561 (อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง)	แผนงาน ปีงบประมาณ 2562 (ร่าง พ.ร.บ.)
มูล	นครราชสีมา	262	7	5
มูล	บุรีรัมย์	303	3	5
มูล	สุรินทร์	257	4	5
ซี	ชัยภูมิ	273	2	2
รวม		1095	16	17

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน

เป้าหมายโครงการ /หลักเกณฑ์

- เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ใช้ร่วมกัน เช่น ที่สาธารณะ หนอง คลอง บึงต่างๆ หรือพื้นที่สาธารณะว่างเปล่าที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ใดๆ สามารถขุดเป็นสระเก็บน้ำชุมชนได้ หรือที่ดินของเอกชน ที่ยินยอมให้ประชาชน และเกษตรกรเข้าใช้ประโยชน์ในแหล่งน้ำร่วมกันได้ทุกกรณี และไม่เสียค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อที่ดินเพื่อการดังกล่าว
- มีเนื้อที่สำหรับดำเนินการไม่น้อยกว่า 20-30 ไร่ /มีพื้นที่เพื่อกักเก็บน้ำประมาณ 200,000 ลบ.ม.
- พื้นที่มีศักยภาพในการขุดแหล่งน้ำเพื่อการทำเกษตร
- พื้นที่มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และทำการเกษตรกรรม ปลูกพืชที่หลากหลายให้เหมาะสมกับคุณภาพของดิน
- คัดเลือกจังหวัดเป้าหมาย จากจังหวัดที่มีพื้นที่แล้งซ้ำซาก
- คัดเลือกจังหวัดในแต่ละปีงบประมาณต้องไม่ซ้ำกับจังหวัดเดิม โดยกระจายทั่วประเทศ เพื่อที่จักได้รับงบประมาณในการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชนอย่างทั่วถึง

วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินงาน (ต้นทาง – กลางทาง – ปลายทาง)

การดำเนินการงานพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน (1) โดยการศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่กลุ่มเกษตรกร และศักยภาพของการทำเกษตรกรรม (2) ก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นปัจจัยการผลิต เช่น แหล่งน้ำ ระบบการใช้น้ำ ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ และขยายเขตไฟฟ้า (3) ฟื้นฟูและปรับปรุงบำรุงดิน (4) การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและการฝึกอบรม

ต้นทาง

- (1) สำรวจความต้องการแหล่งน้ำจากคำขอ/คำร้อง โดยคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย พิจารณาจากพื้นที่แล้งซ้ำซากของจังหวัดนั้นๆ หรือตามพื้นที่ที่มีศักยภาพในการดำเนินการโครงการและความต้องการโครงการ
- (2) เตรียมข้อมูลก่อนดำเนินการ ศึกษาและวางโครงการ เจ้าหน้าที่จะเข้าสำรวจข้อมูลสภาพพื้นที่เขตพัฒนาที่ดิน ที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพดิน น้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร
- (3) การวิเคราะห์ ปัญหา เจ้าหน้าที่จะร่วมกับเกษตรกรวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ เพื่อกำหนดเป็น แผนงานในการจัดทำคำขอตั้งงบประมาณ
- (4) ได้รับการพิจารณาอนุมัติ งบประมาณ และดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างการก่อสร้างแหล่งน้ำตามขั้นตอน

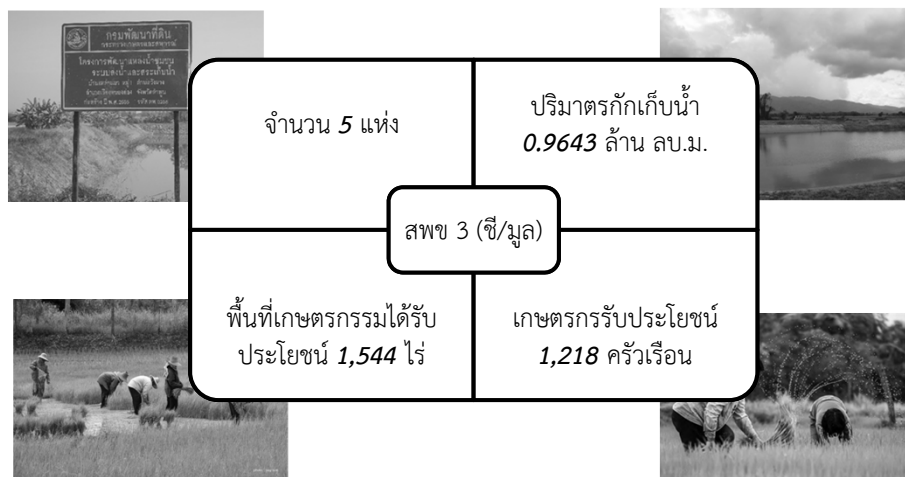
กลางทาง

- (1) ดำเนินการก่อสร้างงานด้านแหล่งน้ำตามแผนปฏิบัติงาน-แผนการใช้จ่าย งบประมาณ
- (2) ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงาน เป็นรายสัปดาห์ และ รายเดือน

ปลายทาง

- (1) ประเมินผลการดำเนินงานโครงการในด้านต่างๆ
- (2) ให้คำแนะนำ กับเกษตรกรผู้ใช้น้ำในชุมชน
- (3) เมื่อก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่งมอบงานแหล่งน้ำ ถ่ายโอนภารกิจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อดูแลบำรุงรักษา ต่อไป

ผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาแหล่งน้ำชุมชน
ปี 2555 - 2560

แผนงาน ปีงบประมาณ 2562

กลุ่มน้ำ	จังหวัด	ผลงาน และแผนงาน (จำนวน : แห่ง)		
		ผลงาน ปีงบฯ 2555-2560	แผนงาน ปีงบฯ2561 (ไม่มีแผนงาน)	แผนงาน ปีงบฯ2562 (ร่าง พ.ร.บ.)
มูล	นครราชสีมา	1	-	1
มูล	บุรีรัมย์	1	-	-
มูล	สุรินทร์	2	-	-
ซี	ชัยภูมิ	1	-	-
รวม		5	-	1

โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

เป้าหมายโครงการ ดำเนินโครงการขุดสระน้ำ ขนาด 1,260 ลบ.ม. จำนวน 45,000 - 50,000 บ่อ/ปีงบประมาณ ขึ้นอยู่กับความพร้อมในหลายๆ ด้าน ในพื้นที่ของเกษตรกรที่มีความประสงค์จะขุดสระน้ำ และมีเอกสารสิทธิ์พร้อมการยินยอมให้กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการ

หลักเกณฑ์ทั่วไป

- เกษตรกรที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการขุดสระ บ่อละ 2,500 บาท
- พื้นที่ขุดสระน้ำ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรที่เกษตรกรเป็นเจ้าของและมีเอกสารสิทธิ์
- พื้นที่อยู่นอกเขตชลประทาน ขาดแคลนระบบที่จะจัดส่งน้ำ แล้งซ้ำซาก
- พื้นที่ขุดสระมีความเหมาะสมและเป็นพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำ(พิจารณาจากคุณสมบัติของดิน)

วิธีการ และขั้นตอนการดำเนินงาน (ต้นทาง - กลางทาง - ปลายทาง)

ต้นทาง

- (1) สำรวจความต้องการแหล่งน้ำจากคำขอ/คำร้อง
- (2) การเตรียมข้อมูลก่อนดำเนินการ ซึ่งต้องศึกษาและทราวงโครงการ โดยเจ้าหน้าที่จะเข้าสำรวจพื้นที่และความพร้อมของเกษตรกร
- (3) การวิเคราะห์ปัญหา เจ้าหน้าที่จะร่วมกับเกษตรกรวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ในพื้นที่นั้นๆ หากมีความพร้อมจึงกำหนดเป็นแผนงานในการจัดทำคำขอตั้งประจำปีงบประมาณ
- (4) ได้รับการพิจารณาอนุมัติงบประมาณ และดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างการก่อสร้างแหล่งน้ำตามขั้นตอน

http://www.odd.go.th/Survey_water/p1.pdf (แผ่นพับ)

http://www.odd.go.th/Survey_water/Survey_water.pdf (คู่มือ)

กลางทาง

- (1) ดำเนินการก่อสร้างงานด้านแหล่งน้ำตามแผนปฏิบัติงาน-แผนการใช้จ่ายงบประมาณ
- (2) ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงาน เป็นรายสัปดาห์ และ รายเดือน

ปลายทาง

- (1) ประเมินผลการดำเนินงานโครงการดังกล่าวในด้านต่างๆ
- (2) ให้คำแนะนำการดูแลรักษาแก่เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์บ่อน้ำ

ผลการดำเนินงานโครงการก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
ปี 2548 - 2561

แผนงาน ปีงบประมาณ 2562

ลุ่มน้ำ	จังหวัด	ผลงาน และแผนงาน (จำนวน : ป่อ)		
		ผลงาน ปีงบฯ 2555-2560	แผนงาน ปีงบฯ2561 (อยู่ระหว่าง ดำเนินการก่อสร้าง)	แผนงาน ปีงบฯ2562 (ร่าง พ.ร.บ.)
มูล	นครราชสีมา	21,518	2,010	900
มูล	บุรีรัมย์	17,278	1,000	1,300
มูล	สุรินทร์	15,218	1,300	1,700
ซี	ชัยภูมิ	22,481	1,500	1,500
รวม		76,495	5,810	5,400

